

Inka Hopsu vihr ym.

Lakialoite laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Aloitteessa esitetään kotoutumisen edistämisestä annettuun lakiin (681/2023) lisättäväksi säännöksiä, joilla säädettäisiin keskeisimmistä kotoutumiskoulutuksen laatukriteereistä laintasoisesti.

Opetusta tulisi antaa vain kelpoisten opettajien toimesta, ja kotoutumiskoulutuksen tuottajan tulisi noudattaa voimassa olevia opetusalan työehtosopimuksia. Opinto-ohjaajia ja erityisopettajia pitäisi olla kaikissa kotoutumiskoulutusta antavissa oppilaitoksissa siten, että jokaisella opiskelijalla olisi mahdollisuus saada henkilökohtaista ohjausta ja tarvitsemaansa opiskelun tukea.

Oppilaitoksen tulisi täyttää lakisääteiset suunnitteluvelvoitteensa ja kuvata kirjallisesti, miten yhteydet muihin palveluihin ja työelämään on järjestetty. Koulutuksen tuottajalla tulisi olla koulutukseen soveltuvat tilat hallinnassaan ja kuntien arvioitavana koulutushankintamenettelyn aikana.

PERUSTELUT

Kotoutumiskoulutuksen vakavimmat ongelmat johtuvat valtakunnallisten laatukriteerien puuttumisesta ja kilpailutuksen mahdollistamasta hinnan polkemisesta.

Työ- ja elinkeinoministeriön alaista kotoutumiskoulutusta voivat järjestää koulutuksen järjestämisluvan alaiset oppilaitokset tai yksityiset, voittoa tavoittelevat yritykset. Nykyinen kilpailutukseen perustuva kotoutumiskoulutuksen järjestämismalli ei kuitenkaan toimi. Jo vuonna 2016 OECD:n selvityksessä todettiin, että maahanmuuttajat eivät saavuta kotoutumiskoulutuksessa jatkokoulutuksen ja työelämän kannalta riittävää kielitaitoa. Kotoutumiskoulutukseen kuuluvaan kielikoulutukseen osallistuneista yli neljä viidestä ei saavuttanut sellaista kielitaidon tasoa, joka vaadittaisiin ammatillisessa koulutuksessa. Valtiontalouden tarkastusvirasto suoritti vuonna 2018 kotoutumiskoulutuksia koskevan tarkastuksen, jossa havaittiin tämä sama, eli kotoutumiskoulutuksissa tavoitteena olevaa kielitaitotasoa ei useinkaan saavuteta.

Lakialoite LA 21/2025 vp

Tilanne ei ole muuttunut. Aiemmin kotoutumiskoulutusta järjestettiin ELY-keskusten kilpailutamana ostopalveluna. ELY-keskuksilla ei ollut valtakunnallisesti yhteisiä laatu- ja hintakriteerejä kotoutumiskoulutuksen kilpailutukseen. Kilpailutuksen seurauksena koulutuksen toteuttamisen hintaa poljettiin. Kilpailutuksia voittivat koulutusta halvalla tarjoavat yksityiset toimijat, koska koulutuksen järjestämisluvan alaisten toimijoiden oli samalla hinnalla vaikea toteuttaa koulutusta laadukkaasti.

Vuoden 2025 alusta kilpailutusvastuu siirtyi kunnille ja kuntayhtymille, joilla on vielä ELY-keskuksia merkittävästi huonommat resurssit sosiaalisesti vastuullisten hankintasopimusten laatukriteerien vahvistamiseen. Tällä hetkellä kaikilla koulutusta tarjoavilla oppilaitoksilla on lain mukaan oltava opetussuunnitelman perusteisiin pohjautuva oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma. Hintakilpailun aiheuttamien vakavien laatupoikkeamien vuoksi tämä ei kuitenkaan yksin riitä takaamaan kotoutumiskoulutuksen laatua.

Opetussuunnitelman perusteiden noudattamisen lisäksi kotoutumiskoulutuksen kriteereihin tulisi lisätä se, että kotoutumiskoulutusta tarjoavat vain kelpoisuusvaatimukset täyttävät opettajat, joilla on työehtosopimuksen mukaiset työehdot. Oppilaitoksilla tulisi olla voimassa olevat tasarvo- ja turvallisuussuunnitelma sekä YT-lain mukaiset henkilöstö- ja koulutussuunnitelmat. Oppilaitoksissa tulisi olla opinto-ohjaajia ja erityisopettajia siten, että jokainen opiskelija saa henkilökohtaista ohjausta ja tarvitsemaansa opiskelun tukea. Näiden kriteerien tulisi olla laissa määriteltyjä.

Koulutuspalvelun tuottajalla tulisi olla tilat ja laitteet koulutuksen järjestäjän arvioitavana jo hankintapäätöstä tehtäessä. Tilojen soveltuvuutta arvioitaessa kuntien ja kuntayhtymien tulisi huomioida muun muassa tilojen esteettömyys ja turvallisuus. Opiskeluympäristön tulisi tukea yhteiskuntaan ja työelämään integroitumista sekä jatko-opintopolkua.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään kotoutumisen edistämisestä annetun lain (681/2023) 26 §:ään uusi 6 momentti, lakiin uusi 26 a § sekä 27 §:ään uusi 4 ja 5 momentti seuraavasti:

Lakialoite LA 21/2025 vp

26 §

Kotoutumiskoulutuksen sisältö

Kotoutumiskoulutuksen on sisällettävä opinto-ohjausta ja oppimisen tukea kotoutuja-asiakkaan henkilökohtaisen tarpeen mukaan.

26 a §

Kotoutumiskoulutuksen järjestäjän kelpoisuusvaatimus

Kotoutumiskoulutusta voi antaa vain perusopetuslain (628/1998) 37 §:n 4 momentin nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen mukaiset opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimukset täyttävä opetusalan ammattilainen.

27 §

Kotoutumiskoulutuksen järjestäminen

Kunnan on edellytettävä kotoutumiskoulutuspalvelun tuottajalta voimassa olevien työehtosopimusten noudattamista. Lisäksi kunnan on edellytettävä koulutuspalvelun tuottajalta voimassa olevia työturvallisuuslain (738/2002) mukaista turvallisuussuunnitelmaa, tasa-arvolain (609/1986) mukaista tasa-arvosuunnitelmaa sekä yhteistoimintalain (1333/2021) mukaisia henkilöstö- ja koulutussuunnitelmia.

Kunnan on huolehdittava, että koulutuspalvelun tarjoajalla on hallinnassaan soveltuvat tilat kotoutumiskoulutuspalvelun järjestämiseksi. Tilojen soveltuvuutta arvioitaessa on otettava huomioon tilojen esteettömyys ja turvallisuus sekä yhteydet muihin kotoutumista tukeviin palveluihin.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2026.

Helsingissä 20.9.2025

Inka Hopsu vihr
Tiina Elo vihr
Pia Lohikoski vas
Fatim Diarra vihr
Krista Mikkonen vihr